

Sygn. akt V CSK 43/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 29 września 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Barbara Myszka
SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa "F. POLSKA" Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C.

przeciwko Odlewni Żeliwa "W." Spółce Akcyjnej w C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 29 września 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.

z dnia 13 października 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powódka „F. P.” – spółka z o.o. wniosła o zasądzenie od pozwanej Odlewni Żeliwa „W.” S.A. kwoty 145 817,10 zł z odsetkami i kosztami procesu za wykonane i dostarczone wyroby żeliwne.

W sprzeciwie od wydanego przez Sąd Okręgowy w C. nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa. Nie kwestionując dochodzonej wierzytelności zarzuciła bowiem, że wierzytelność ta uległa umorzeniu wskutek potrącenia dokonanego przed wniesieniem pozwu.

Wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

Z ustaleń sądowych wynikało, że strony w dniu 8 października 2007 r. zawarły umowę o współpracy gospodarczej, w następstwie sprzedaży powódce przez pozwaną zakładu produkcyjnego nr 2 w C., jako zorganizowanej części przedsiębiorstwa przystosowanej do produkcji żeliwa szarego. Powódka miała produkować żeliwo w ustalonej wielkości gwarantującej opłacalność produkcji, a pozwana zobowiązała się do odbioru żeliwa oraz do pomocy w postaci wskazanego oprzyrządowania i doradztwa. Za powyższe usługi pozwana miała otrzymać ustalone wynagrodzenie, przewidziane w § 6 umowy, w terminie 1 miesiąca po zakończeniu kontraktu, przy czym było ono uwarunkowane nieponoszeniem strat przez producenta (§ 7 umowy).

Po zakończeniu umowy o współpracy w dniu 8 października 2008 r. pozwana pismem z dnia 10 listopada 2008 r. złożyła oświadczenie o potrąceniu swojej wierzytelności z tytułu wynagrodzenia umownego z ceną dostarczonych przez powódkę wyrobów żeliwnych w miesiącach maju, czerwcu i lipcu 2008 r. Potrącenie te - w ocenie Sądu - było skuteczne (art. 498 § 1 i 2 k.c.), a dowody przedstawione przez powódkę później niż w pozwie, dotyczące okoliczności z § 7 umowy, były sprekludowane (art. 479¹² § 1 k.p.c.).

Wyrokiem z dnia 13 października 2009 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki, dzieląc stanowisko przedstawione przez Sąd I instancji.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że obowiązek zapłaty wynagrodzenia na rzecz pozwanej wynikał z § 6 umowy i został udokumentowany jej fakturą,

a fakt wykonania umowy o współpracy przez pozwaną można wywieść z okoliczności, iż przedmiotem żądania pozwu była cena sprzedanych pozwanej odlewów (art. 231 k.p.c.). Powódka w konsekwencji nie wykazała okoliczności przewidzianych w § 7 umowy, zwalniających ją z zapłaty umówionego wynagrodzenia, bowiem dowody powołane przez nią dopiero w odpowiedzi na sprzeciw zostały sprekludowane na podstawie art. 479¹² § 1 k.p.c. Miała ona procesowy obowiązek powołać te dowody już w pozwie, skoro wiedziała wówczas o potrąceniu.

Powódka w kasacji wniosła o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Skarżąca powołała się na naruszenie art. 479¹² § 1 k.p.c. w związku z art. 187 § 1 k.p.c i art. 6 k.c. przez stwierdzenie obowiązku powoda zamieszczenia w pozwie dowodów dotyczących potencjalnych zarzutów pozwanego, zgłoszonych później w toku procesu oraz przez uznanie, że dowody przedstawione przez powoda na odparcie zarzutów zamieszczonych w sprzeciwie są sprekludowane.

Przedstawiła również – w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) – zarzut niewłaściwego zastosowania art. 498 i 499 k.c. w związku z art. 6 k.c. przez przyjęcie, że pozwana nie miała obowiązku wykazać materialnoprawnych przesłanek roszczenia zgłoszonego do potrącenia oraz że obowiązek ten obciąża powódkę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowe znaczenie w rozpoznawanej sprawie ma umowa stron o współpracy z dnia 8 października 2007 r., z której wynikały dla kontrahentów różne obowiązki i uprawnienia, po wyodrębnieniu z Odlewni Żeliwa „W.” zakładu produkcyjnego nr 2 i sprzedaży go powódce. Jest bezsporne, że powódka - w zakresie objętym sporem - wywiązała się z obowiązku umownego uprawniającego ją do uzyskania dochodzonej ceny za wykonane i dostarczone produkty (art. 605 k.c.), natomiast istnieje między stronami spór co do wykonania przez pozwaną obowiązków uprawniających ją do otrzymania umówionego wynagrodzenia (§ 2, 6 i 7 umowy). Powyższy spór istniał jeszcze przed wniesieniem pozwu, kiedy to powódka zakwestionowała uprawnienie

pozwanej do otrzymania wynagrodzenia przedstawionego do potrącenia. W rozpoznawanej sprawie pozwana zgłosiła zarzut potrącenia w sprzeczności od nakazu zapłaty, a powódka przedstawiła dowody niweczące ten zarzut, które zostały pominięte w postępowaniu sądowym, jako sprekludowane.

W skardze kasacyjnej zostały przedstawione dwa podstawowe zarzuty dotyczące prekluzji dowodowej oraz przesłanek roszczenia zgłoszonego do potrącenia. Oba są uzasadnione.

Powód w sprawie gospodarczej obowiązany jest podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, że ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo potrzeba powołania wynikła później (art. 479¹² § 1 k.p.c.). Z ogólnych reguł procesowych wynika, że powód ma obowiązek udowodnić istnienie swego roszczenia (art. 187 k.p.c. oraz art. 6 k.c.), natomiast przewidzenie zarzutów pozwanego już w pozwie i przeciwstawianie się tym potencjalnym zarzutom w sposób dowodowy nie jest objęte tym obowiązkiem. Wykładnia przepisów prawnych musi być racjonalna, uwzględniająca równowagę procesową stron. Realizacja wymagania koncentracji dowodów nie może iść tak daleko, aby nakładać na strony obowiązek przewidzenia wszystkich możliwych wariantów przebiegu sprawy i to pod rygorem prekluzji dowodowej (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2003 r., II CK 318/02, niepubl., z dnia 29 września 2005 r., III CK 11/05, niepubl., z dnia 15 listopada 2006 r., V CSK 243/06, niepubl., z dnia 14 grudnia 2006 r., I CSK 322/06, niepubl., z dnia 8 lutego 2007 r., I CSK 435/06, niepubl., z dnia 18 kwietnia 2008 r., II CSK 667/07, niepubl., z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 65/08, niepubl. oraz z dnia 20 marca 2009 r., II CSK 607/08, niepubl.). W judykaturze została zwrócona uwaga na konieczność respektowania zasady kontradiktoryjności, m.in. w sytuacji, w której pozwany zgłasza w procesie zarzut potrącenia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2006 r., V CSK 55/06, niepubl. oraz z dnia 12 października 2007 r., V CSK 223/07, niepubl.). W świetle tej wykładni art. 479¹² § 1 k.p.c., uniemożliwienie powódce przedstawienia dowodów niweczących zgłoszony po raz pierwszy w procesie przez pozwaną zarzut potrącenia należy uznać za uchybienie procesowe, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Obowiązek udowodnienia roszczenia zgłoszonego do potrącenia obciąża zgłaszającego na ogólnych zasadach (art. 6 k.c.), zatem samo zgłoszenie w formie zarzutu procesowego nie oznacza jeszcze, że nastąpiły materialnoprawne skutki określone w art. 498 i 499 k.c. (szerzej: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2006 r., II CSK 192/06, niepubl.). Sąd Apelacyjny nie respektował tej reguły dowodowej, skoro za podstawowy dowód roszczenia pozwanej o wynagrodzenie uznał jej fakturę, którą powódka zakwestionowała. Niezrozumiały jest również argument, że „fakt wykonania umowy przez pozwaną można w trybie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) wywieść z tej okoliczności, iż przedmiotem żądania powódki jest cena sprzedanych przez nią odlewów”. Należy podkreślić, iż tego rodzaju „domniemanie” nie mogło mieć zastosowania w rozpoznawanej sprawie, w której nie było konieczności sięgania do przepisu art. 231 k.p.c. i to w tak wątpliwej postaci. Tym samym strony zostały potraktowane w procesie w sposób nierównoprawny; wobec powódki przedstawione zostały wymagania nadmierne przy aprobowaniu roszczenia wzajemnego opartego na wątpliwych przesłankach (przy istniejącym stanie dowodowym).

Z przedstawionych przyczyn należało uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.).